

ಪ್ರಥಮ ಹಿಯುಸಿ
ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಪತ್ರಿಕೆ 2023-24

Economics

Subject Code: 22

Time: 3 Hours 15 Minutes

Total No of Question: 48

Max. Marks: 80

(Kannada Version)

- ಸೂಚನೆಗಳು: 1. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಜಿನ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.
2. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು ನಿರಂತರವಾಗಿರಬೇಕು.
3. ಭಾಗ-A ನಲ್ಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಬರೆದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು.

ಭಾಗ-ಎ

I. ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 1 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ) (5x1=5)

- ದೈನಂದಿನ ಜೀವನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸುತ್ತ ಈ ವಿಷಯವು ಸುತ್ತುತ್ತದೆ.
(ಎ) ಇತಿಹಾಸ (ಬಿ) ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ (ಸಿ) ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ (ಡಿ) ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ
- ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದನ್ನು ಹೀಗೆನ್ನುವರು.
(ಎ) ಕೋಷ್ಟಕ ನಿರೂಪಣೆ (ಬಿ) ರೇಖಾಚಿತ್ರ ನಿರೂಪಣೆ
(ಸಿ) ಪಠ್ಯ ನಿರೂಪಣೆ (ಡಿ) ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲ
- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈಲು ಸಾರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ವರ್ಷ
(ಎ) 1835 (ಬಿ) 1776 (ಸಿ) 1850 (ಡಿ) 1853
- ಇದು ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
(ಎ) ಕೋಳಿಸಾಕಾಣೆ (ಬಿ) ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆ (ಸಿ) ಸಣ್ಣಕೈಗಾರಿಕೆ (ಡಿ) ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ
- G D P ಎಂಬುದು
(ಎ) ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನ (ಬಿ) ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಬೆಲೆ
(ಸಿ) ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲ (ಡಿ) ಒಟ್ಟು ಡಾಲರ್ ಬೆಲೆ

II. ಅವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಖಾಲಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ. (5x1=5)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 1 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

(ದತ್ತಾಂಶ, ಶ್ರಮ, ಸ್ತಂಭ ನಕ್ಷೆ, ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿ, ಕಾಲಶ್ರೇಣಿ ನಕ್ಷೆ, ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿವೆ)

- ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಮಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ, ಆದರೆ ಬಯಕೆಗಳು _____
- ಅಂಕಗಣಿತೀಯ ರೇಖಾ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು _____ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು.
- ಸಮೀಕ್ಷೆಯು _____ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.
- ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ _____ ಅನ್ನು ಬಳಸುತ್ತವೆ.
- ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿವಿಧ ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿದವರು _____

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 1 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

(5x1=5)

A

B

11. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂದರ್ಶನ	a) ಸಗಟು ಬೆಲೆ ಸೂಚ್ಯಂಕ
12. Q ₁ , Q ₂ , P ₂₅ , P ₅₀	b) ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
13. WPI	c) ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚ
14. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ	d) ವಿಭಾಜಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು
15. ವಿಶ್ವಬ್ಯಾಂಕು	e) ಸಾಕ್ಷರತಾ ದರ
	f) ಭಾರತ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಆರ್ಥಿಕತೆ

IV. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪದ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ. (ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 2 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

(5x1=5)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 1 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

16. "ಜನಗಣತಿ" ಅರ್ಥ ಬರೆಯಿರಿ.
17. ಸಹಸಂಬಂಧ ಎಂದರೇನು?
18. ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ 'ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿ ಪದ್ಧತಿ'ಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
19. UGC ಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ.
20. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಾಲ ಎಂದರೇನು?

ಭಾಗ-ಬಿ

V. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಮೂರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 4 ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 2 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

(3x2=6)

21. ಚಲಕದ ವಿಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
22. ಸ್ತಂಭ ರೇಖಾ ಚಿತ್ರದ ವಿಧಗಳಾವುವು?
23. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಅಂಕಗಣಿತ ಸರಾಸರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ.
10 ಜನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆದಿರುವ ಅಂಕಗಳು 30, 62, 47, 25, 52, 39, 56, 66, 12, 24
24. ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸಹ ಸಂಬಂಧವಿದೆ?
ಎ) ತರಕಾರಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ   ಬಿ) ತಾಪಮಾನ ಮತ್ತು ಐಸಕ್ರೀಗಳ ಮಾರಾಟ
25. ಯಾವುದಾದರೂ 4 ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

VI. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 4 ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 2 ಅಂಕ ಮಾತ್ರ)

(4x2=8)

26. ಹೊರಗುತ್ತಿಗೆಯ ಸೇವೆಗಳಾವುವು?
27. ಒಂದು ದೇಶದ ಮಾನವ ಬಂಡವಾಳದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲಗಳಾವುವು?
28. ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು ಗ್ರಾಮೀಣ ರೈತರನ್ನು ಹೇಗೆ ಶೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?

29. ಪರಿಸರದ ನಾಲ್ಕು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
30. ಆಯುಷ್ (AYUSH) ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.
31. ಕಮ್ಯೂನ್ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದರೇನು?

ಭಾಗ-ಸಿ

VII. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 12 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. (2x4=8)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 4 ಅಂಕಗಳು)

32. ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ನೆರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ.
33. ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಮಾದರಿ ಎಂದರೇನು? ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ.
34. ದತ್ತಾಂಶಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣದ ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.
35. ಚದರಿಕೆಯ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸಿರಿ ಮತ್ತು ಸಹಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ.

X	10	20	30	40	50	60	70	80
Y	25	20	25	35	40	35	50	45

VIII. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 12 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. (4x4=16)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 4 ಅಂಕಗಳು)

36. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಭಾರತದ ಸಂಪತ್ತು ಬಸಿದು ಹೋಯಿತು' ಎಂಬುದನ್ನು ಏನೆಂದು ಅರ್ಥೈಸುವಿರಿ.
37. ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಯಾವುದಾದರೂ 2 ಗುರಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
38. ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ.
39. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.
40. ನಿರುದ್ಯೋಗದ ವಿಧಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
41. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬಡತನ ಮರು ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿರಿ.

ಭಾಗ-ಡಿ

IX. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 20 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ. (1x6=6)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 6 ಅಂಕಗಳು)

42. ಈ ಕೆಳಗಿನ ದತ್ತಾಂಶಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಂಕವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಿರಿ.

ಕಾಲಿ (ರೂಗಳಲ್ಲಿ)	60-70	50-60	40-50	30-40	20-30
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ	7	21	11	6	5

43. ಅನುಭೋಗಿ ಬೆಲೆ ಸೂಚ್ಯಂಕವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಕಂಡು ಬರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

X. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 20 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

(1x6=6)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 6 ಅಂಕಗಳು)

44. ಸಾವಯವ ಬೇಸಾಯದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.

45. ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಲು ಅನುಸರಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಆರು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

ಭಾಗ-ಇ

VIII. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ಕಾರ್ಯಭಾರ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆ ಆಧಾರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ. (2x5=10)

(ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ 5 ಅಂಕಗಳು)

46. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಉದ್ಯೋಗ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ದತ್ತಾಂಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪೈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ.

ಸ್ಥಾನಮಾನ	ಜನಸಂಖ್ಯೆ
ಅ) ಸೀಮಾಂತ ಕೆಲಸಗಾರ	12
ಬ) ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಾರ	36
ಕ) ಕೆಲಸ ಮಾಡದವರು	73

47. ಕೆಳಗಿನ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ, ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

ICICI, ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕು, HSBC, IDBI, NABARD.

48. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಔಪಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ.

1. ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಗಡಿ ಮಾಲೀಕ
2. ಕೈಮಗ್ಗದ ನೇಕಾರ
3. SBI ನ ಕ್ಯಾಷಿಯರ್
4. ರಸ್ತೆ ಬದಿಯ ಮಾರಾಟಗಾರ
5. ಸರ್ಕಾರಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿನ ನರ್ಸ್
6. ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕ
7. ಸಿಂಪಿಗ (ದರ್ಜಿ)
8. ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರು
9. ಆರಕ್ಷಕರು
10. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು.

*****

I-PUC
MODEL QUESTION PAPER
2023-24
Economics (22)

Time: 3 Hours 15 Minutes

Total No of Questions: 48

Max. Marks: 80

(English Version)

- Instructions: 1. Write the question numbers legibly in the margin.
2. Answer for the questions should be continuous.
3. Only the first written answers will be considered for Part-A.

PART-A

I. Choose the correct answer (Each question carries 1 mark). (5x1=5)

1. This subject is mainly around the study of mankind in the ordinary business of life.
(a) History (b) Economics
(c) Political Science (d) Sociology
2. Data are presented in sentences is called
(a) Tabular Presentation (b) Diagrammatic Presentation
(c) Textual Presentation (d) None of the above
3. Railway transport introduced in India in the Year
(a) 1835 (b) 1776 (c) 1850 (d) 1853
4. It is an agricultural allied activity.
(a) Poultry (b) Cottage industry
(c) Small industry (d) Tourism
5. GDP stands for
(a) Gross domestic product (b) Gross domestic price
(c) None of the above (d) Gross dollar price

II. Fill in the blanks by choosing correct answer from the bracket. (5x1=5)
(Each question Carries 1 mark.)

(Data, Labour, Bar diagram, Mahatma Gandhi, Time series graph, Unlimited)

6. Resources are limited, but wants are _____
7. Arithmetic line graph is also called _____
8. Survey helps to determine the method of collection of _____
9. Small Scale Industries use more of _____ than large scale industries.
10. _____ insisted upon education and training through variety of works including craft.

III. Match the following (Each question Carries 1 mark)

(5x1=5)

A

B

11. Personal interview	a) Wholesale Price Index
12. Q_1 , Q_2 , P_{25} , P_{50}	b) Chairperson of the Planning Commission
13. WPI	c) More expensive
14. Prime Minister	d) Divisional values
15. World Bank	e) Literacy Rate
	f) India and the Knowledge economy

IV. Answer the following questions in a sentence or a word

(5x1=5)

(Each question carries 1 mark)

16. Write the meaning of "Census".
17. What is correlation?
18. Name the important 'Revenue Settlement System' during British rule.
19. Expand UGC.
20. What is rural credit?

PART-B

V. Answer any Three of the following in 4 sentences each

(3x2=6)

(Each question carries 2 marks)

21. Mention the types of variable.
22. What are the types of bar diagram?
23. Calculate arithmetic mean from the following data.
Marks obtained by 10 students 30, 62, 47, 25, 52, 39, 56, 66, 12, 24
24. Mention which type of correlation is associated with
  - a) Production and price of vegetable
  - b) Temperature and sale of ice-creams.
25. Mention the name of any four statistical tools.

VI. Answer any Four of the following in 4 sentences each

(4x2=8)

(Each question carries 2 marks)

26. What are the Services of out Sourcing?
27. What are the two major sources of human capital in a country?
28. How money lenders exploited the rural farmers?
29. Mention any four functions of environment.
30. Name the types of medical systems included in AYUSH.
31. What is a Commune system?

PART-C

VII. Answer any Two of the following question in 12 sentences each.

(2x4=8)

(Each question carries 4 marks)

32. Briefly explain how Statistics helps to study economics.
33. What is Random Sampling? Explain briefly.

34. Write a note on Classification of data.
 35. Draw scatter diagram and conclude about correlation.

X	10	20	30	40	50	60	70	80
Y	25	20	25	35	40	35	50	45

VIII. Answer any Four of the following question in 12 sentences each. (4x4=16)

(Each question carries 4 marks)

36. What do you understand by the 'drain of Indian wealth' during colonial period?
 37. Briefly explain any two goals of Five Year Plans.
 38. Briefly explain the back ground of Economic Reforms in India.
 39. Discuss the need for promoting women's education in India.
 40. Explain the types of unemployment.
 41. Give reasons for the slow growth and re-emergence of the poverty in Pakistan.

PART-D

IX. Answer any One of the following question in 20 sentences each. (1x6=6)

(Each question carries 6 marks)

42. Find median of the following data.

Wages	60-70	50-60	40-50	30-40	20-30
No of workers	7	21	11	6	5

43. Explain the difficulties in Construction of consumer price index number.

X. Answer any One of the following question in 20 sentences each. (1x6=6)

(Each question carries 6 marks)

44. List out the benefits of organic farming.
 45. Explain any six strategies for sustainable development.

PART-E

VIII. Answer any two of the following project and assignment oriented questions.

(Each question carries 5 marks) (2x5=10)

46. On the basis of data you have collected regarding participation of women in your locality in the below mentioned categories construct a pie chart.

Status	Population
a) Marginal worker	12
b) Main worker	36
c) Non-worker	73

47. Identify the following banks as agriculture, industry, nationalized, private and foreign bank.

ICICI, Canara Bank, HSBC, NABARD, IDBI.

48. Identify the formal and informal workers in the following list.

1. A petty shop owner
2. Hand loom weaver
3. SBI Cashier
4. A Street vendor
5. Government Hospital nurse
6. Government Primary School teacher
7. Tailor
8. Revenue Inspector
9. Police
10. Agricultural labourers

*****